

Handlingsplan for arbeidet med barns psykososiale miljø i Hallset barnehager.

Innhold:

1. **Lover, hjemler og føringer barnehagen er forpliktet å jobbe ut i fra.**
  - **Barnehageloven §1**
2. **Beskrivelser av våre verdier, holdninger og atferd i dette arbeidet.**
3. **Rutiner for å forebygge krenkende atferd og mobbing.**
4. **Rutiner for å avdekke krenkelser og mobbing.**
5. **Rutiner for å håndtere krenkelser og mobbing.**

1. Lover , hjemler og føringer

Personalet i Hallset barnehager skal hver dag jobbe for et godt og trygt barnehagemiljø for alle barn. Skjer det krenkelser og mobbing i Hallset barnehager, skal det håndteres i henhold til lover, føringer og interne rutiner.

Barnehageloven § 1. Formål:

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

Barnehagens verdigrunnlag jf. Rammeplanen :

Barnehagens verdigrunnlag skal formidles,praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid.

Det fremgår av barnehageloven §1 at barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Å møte individets behov for omsorg, trygghet,tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Barnehagen skal fremme demokrati,mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse.

Livsmestring og helse: Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barns trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.

Trondheim kommune:

Enhetsavtalen 2019 - 2022 mål:

1. Barn og unge har fremragende kompetanse sosialt, språklig og faglig
2. Barn og unges oppvekstmiljø er alle voksnes ansvar
3. Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap
4. Vi er et felles lag som møter barn og unge med kjærlighet, respekt og kompetanse

2. Beskrivelser av våre verdier, holdninger og atferd i dette arbeidet

Hvordan forstår vi krenkende atferd og mobbing:

Krenkende atferd og mobbing kan oppfattes og defineres ulikt. Vi støtter oss på UDIR sin veileder: Barns trivsel-voksnes ansvar. Forebyggende arbeid mot mobbing starter i barnehagen.

Grunnlagsdokumentet for arbeidet med barnehagemiljø, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser (UDIR 2016) definerer mobbing slik:

“Barn utsettes for negative hendelser fra andre i lek og samspill, der de opplever å ikke være betydningsfull person for fellesskapet (Lund & Helgeland 2015)

Den løfter frem flere klare trekk som vi forholder oss til:

- Negative, psykiske og/eller fysiske handlinger som foregår ved en viss hyppighet og over en viss tid.
- De negative handlingene kan komme både fra enkeltpersoner og/eller grupper.
- Det er en ubalanse i maktforholdet slik at det er vanskelig å forsvare seg.

Krenkelsene og mobbingen kan ta ulik form som:

- Utestengelse fra leken.
- At barn blir fysisk slått, sparket og spyttet på av andre barn.
- Verbale krenkelser og mobbing og stygge uttalelser.
- At voksne sier eller handler krenkende mot barn

Roland (Idsøe og Roland 2017) definerer krenkende atferd som ; alle typer negative handlinger mot andre barn som å dytte, bite, kaste sand osv. Han sier videre at det ikke trenger å handle om mobbing.

For å forebygge negative handlinger /mobbing er det viktig å gå inn i aldersgruppen når barn er rundt 3 år, når negative handlinger er på topp.

Utagerende atferd er preget av frustrasjon og er ikke mobbeatferd, sier Roland. Roland beskriver videre ulike roller innen krenkende atferd :

- Den som utøver den krenkende atferden,
- Den som støtter negativ atferd
- Den som blir utsatt for negativ atferd.

Alle har behov for støtte og veiledning fra de voksne. Det er de voksne som må ta ansvar for å finne gode løsninger sammen med barna.

Hvordan sikrer vi at personalet har barnas perspektiv?

I barnehagen skal barnas egen opplevelse av trivsel og samhørighet stå i fokus for vår oppmerksomhet. Barn skal tas på alvor. Selv om vi lytter til barna, deltar i deres lek og har samtaler med barna, er det noen ganger utfordrende og vanskelig for personalet å skille mellom erting og mobbing, og vold og lekeslåssing.

Det vi har kunnskap om, er at erting over tid kan utvikle seg til mobbing, og at fysisk lek kan gå fra lekeslossing til fysiske krenkelser. Enkeltstående handlinger og situasjoner med erting og lekeslåssing, definerer vi som en del av å være menneske. Barn som av og til ikke får delta i leken, ser vi som en del av barndommens dannende arena. Samtidig vet vi også at slike situasjoner og hendelser kan danne negative mønster og utvikle seg til mobbing og mistriivsel hos barn.

Vi er klare på at det alltid er personalets ansvar å ta barns opplevelser, handlinger og følelser på alvor.

Hva gjør vi konkret for å ivareta barnas perspektiv?

Hva barna i barnehagen selv forteller gjennom ord, handlinger og atferd, og hva foreldrene forteller, vil være helt sentrale informasjonskilder om trivsel og psykososial helse.

Personalet skal respektere det barnet kommer med: uttrykk, hva det viser og forteller. Barnet har rett på sin egen opplevelse, her er det særdeles viktig å være sensitiv for barn som på grunn av alder eller andre forhold ikke uttrykker seg verbalt.

- Personalet skal stille åpne spørsmål og be barnet fortelle mer om det som har skjedd, sine følelser og opplevelser.
- Personalet skal gi barnet et klart inntrykk av at det blir trodd og tatt vare på. Si f.eks "dette vil jeg høre mer om", "så fint at du forteller dette til meg", "Jeg skal hjelpe deg å finne ut av dette", "jeg tror på deg", "Jeg forstår at dette ikke er greit".
- Vis barnet at du følger opp det hun/han forteller ved at dere blir enige om tiltak og at disse følges opp av deg.
- Fortsett å støtt barnet i leken.
- Oppmuntre barnet til å komme tilbake og fortelle hvordan det går.
- Ikke bagatelliser med at dette "går over" eller at du må prøve mer selv.
- Snakk med barnet om det er noe det selv kan gjøre med situasjonen og hva det trenger hjelp til for å løse den (problemløsning).
- Bruk ulike innfallsvinkler for å hjelpe barnet til å sette ord på følelser og

opplevelser, f.eks gjennom tegning, maling, sang eller andre uttrykk.

- Gråt og nonverbale signaler skal tas på alvor. Personalet skal trøste, bekrefte og forsøke å sette ord på det som skjer.
- Vis med bekreftende ord og handlinger at du ser det barnet forsøker å formidle, selv om det ikke bruker ord. f.eks: "nå ser jeg at du ikke har det så bra i denne leken", "jeg ser at du er trist, dette skal jeg hjelpe deg å finne ut av", " så fint at du viser til meg hvordan du har det"
- Rykk nærmere som voksen når en ser barn som har det vanskelig
- Skape et miljø for åpenhet, alle må få ta ordet, alle må kunne snakke om det som opptar dem.
- Voksne som lytter aktivt.

Voksenrollen:

Det å ta barnas perspektiv med småprat, lek, aktiviteter, tid for å skape gode relasjoner mellom voksne og barn, mestringsopplevelser og sensitiv kommunikasjon, er forebyggende i forhold til mobbing. (Idsøe og Roland 2017)

Voksne må trives sammen og ta ansvar for egne følelser. Trygge voksne skaper trivsel rundt seg.

Barn trenger voksne som er varme, støttende og omsorgsfulle, voksne som i stor grad lar barna medvirke i sin egen hverdag og som stiller krav som er tilpasset det enkelte barn. De voksne kommunisere felles, tydelige og forståelige regler og grenser til barna.

Voksne må introdusere barnegruppen for normer og regler som styrker det prososiale, vennlige og medmenneskelige, der man tar avstand fra negative handlinger og mobbing.

Voksne må være bevisst på hva de sier og hvordan de snakker til hverandre når barn er i nærheten. Ved å ha en proaktiv kultur blant de voksne, kan en forebygge mye ved å dele, hjelpe og inkludere andre.

Voksne må være gode rollemodeller og ikke snakke nedsettende til eller om andre, verken barn, foreldre eller kollegaer.

Sammen med den konkrete væremåten, jobbes det konstant med personalets verdier og holdninger gjennom refleksjon omkring egen væremåte og konkret kunnskap om hvordan vi skal forstå barns psykososiale miljø.

3. Rutiner for å forebygge krenkende atferd og mobbing.

En god psykososial helse forbindes med opplevelse av trygghet, mestring, nærhet og livsglede. En nøkkel til å fremme disse verdiene i barnehagen, er å vektlegge utviklingen av barnas sosiale kompetanse.

“Barns trivsel - voksnes ansvar” (UDIR 2017)

- **Selvfølelse** : å oppleve egenverd, akseptere seg selv, kjenne seg akseptert, oppleve indre styrke og ha en positiv holdning til seg selv.
- **Empati**: å ha forståelse for andres perspektiv, tanker og følelser, kunne leve seg inn i andres situasjon, vise medfølelse og ta hensyn og kunne tolke og forstå følelsesuttrykk.
- **Prososial atferd**: å ha positive, sosiale holdninger og utføre handlinger som oppmuntre, bry seg om, vise omsorg, hjelpe til og dele med andre.
- **Selvhevdelse**: å kunne hevde seg selv og sine meninger på en god måte, våge å stå imot gruppepress, ta initiativ og bli med på lek og samtaler som allerede er i gang, delt uoppfordret og invitere andre
- **Selvkontroll**: å kunne tilpasse seg ulike situasjoner, takle konflikter og utsette egne behov og ønsker i situasjoner som krever turtaking, kompromisser og felles avgjørelser.

Barnehagen skal legge klare rammer for hvordan vi skal være mot hverandre og legge vekt på en positiv væremåte. For å lage slike gode rammer er det viktig at personalet er tydelig, både til barn og foreldre på hva som er god atferd. Dette gjennom informasjon på foreldresamtaler, foreldremøter og i det direkte arbeidet med barn.

Empatiske aktiviteter kan være :

- sette navn på følelser
- utvikle toleranse og respekt for ulikheter,
- hjelpe andre til å føle seg bedre - trøste
- være vennlig, den gyldne regel, modellere hjelpsomhet

Selvsikkerhet og selvhevdelse :

- å beholde roen
- å ignorere
- å si “ja” eller “nei”
- lære å stå opp for seg selv og andre

Samtidig jobber vi barnehagen med “hva er det å være en god venn” i lek, aktivitet og med venneklubb o.l.

Forebygging av krenkende atferd og mobbing i barnehagen, henger i stor grad sammen med personalets forståelse, kunnskap og holdninger til barn og egen atferd. Dette er grunnlaget for om personalet ser, reflekterer, handler og evaluerer egen praksis, slik at de oppdager og kan forebygge og gripe inn der det er nødvendig.

Relasjoner mellom barna og personalet og barna i mellom, er helt sentrale i arbeidet med et godt og trygt psykososialt miljø for barna. Når barn ikke mestrer og strever i lek og samspill, er det personalets ansvar å hjelpe til og bidra til at leken blir god og trygg. I tillegg skal personalet fremstå som trygge, tilstedeværende omsorgsfulle rollemodeller for

barn i møte med andre og det livet i barnehagen byr på, uavhengig om leken virker være god eller ikke.

Når personalet stadig våger å stille kritiske spørsmål til seg selv, samtidig som de styrker alt det relasjonelle arbeidet som fremmer god lek, humor og trygghet blir det dårlige vekstforhold for krenkelser og mobbing (mobbing i barnehagen, Ingrid Lund)

Leken i fokus. Barnas viktige arena for å utvikle gode vennerelasjoner og gode venneferdigheter:

Personalet i Hallset barnehager skal gjennom sitt arbeid tilrettelegge for at det dannes nye og gode relasjoner mellom barna. Samtidig skal de legge til rette for å skape møteplasser som inkluderer flere i lek. Personalet skal legge til rette for prosjektarbeid som inkluderer flere barn.

Leiken er grunnlaget for barns sosiale og emosjonelle utvikling, der de får øvd seg. Venner er beskyttende, og det er derfor viktig å organisere vennenettverk og smågrupper. (Idsøe og Roland 2017)

Personalet ved Hallset barnehager forstår leiken som barnas viktigste arena for å utvikle gode sosiale ferdigheter og vennerelasjoner over tid. I denne sammenheng er personalets rolle i leken en viktig faktor for å styrke barn-barn relasjonene. Personalet skal fremstå som gode rollemodeller, trygge, støttende voksne når det stormer og være delaktig i barnas lek.

Barna skal finne ut av det med hverandre, forstå leken og forstå de usagte og sagte regler. Barna skal være trygge på at de voksne veileder de når noe går galt. Det skal være voksne som hjelper barn til å finne løsninger selv og som fremmer mestringsopplevelser. Barn skal få støtte til å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser. Barn trenger erfaring med å håndtere konflikter, hvis de ikke håndterer det selv, skal de voksne være støttespillere til at de kommer fram til en løsning.

Ved at barna medvirker i å utformer regler og grenser for samvær i barnehagen, vil de ha større forståelse for de reglene som er i barnehagen.

Foreldresamarbeid

Barna er en del av flere ulike sosiale samspill i og utenfor barnehagen. Det er derfor viktig med et godt samarbeid mellom barnehagen og foreldrene for å forebygge krenkende atferd og håndtere mobbing når det vises.

Relasjonen mellom barnehage og hjem må være preget av åpenhet og likeverd. Foreldre skal bli sett, hørt og inkludert. En gjensidig varme mellom hjem og barnehage vil ha en positiv effekt på barna. Ved å legge til rette for felles regler og rammer vil en styrke dette samarbeidet. Eks på felles rammer er at alle voksne hilser på alle barn, snakker positivt om andre hjemme og tar opp med barnehagen hvis det har skjedd noe.

Personalet i barnehagen har ansvar for å inkludere foreldre gjennom hele forløpet når mobbing identifiseres. Foreldre skal tas med på råd og det må snakkes om hva foreldrene kan gjøre hjemme for å støtte opp under barnehagens arbeid.

Tiltak og planer skal alltid planlegges og settes i verk i samarbeid med hjemmet. Foreldre bør forplikte seg til et samarbeid med barnehagen. Erfarer foreldre at barnet deres utsettes for krenkelser og mobbing eller er med på å utsette andre barn for dette, insistere vi på at foreldrene deler denne informasjonen med personalet.

Det skal være lav terskel for å ta kontakt med barnehagen, da opplevelse av utestenging, krenkelser og mobbing er subjektive. På samme måte skal det være lav terskel for barnehagen å ta en prat med foresatte. Desto mer informasjon barnehagen og foresatte deler med hverandre om barns trivsel og samarbeider om felles tilnærminger, desto bedre kan det jobbes med barnets leke- og relasjonskompetanse. Foreldre skal bli mottatt på en god og ivaretagende måte hvis de kommer med sin bekymring. Personalet må lytte til å ta på alvor disse bekymringene, i tillegg må vi håndtere negativ kritikk av vår praksis.

Kjennetegn på god praksis:

- Grunnleggende tillitsforhold mellom foresatte og personalet gir mulighet for en god dialog.
- Foresatte og personalet opplever at det er lav terskel for å kunne ta en prat
- I mobbesaker involveres foresatte tidlig og skal være en aktiv del av arbeidet.
- På foreldremøter/samtaler er forebygging av mobbing et naturlig tema som jevnlig tæs opp.
- Barnehagen legger til rette for relasjonsbygging mellom foreldre i oppstartsperioden og ved foreldrearrangement.

4. Rutiner for å forebygge og avdekke krenkende atferd og mobbing.

	Hva?	Når ?	Ansvar?	Kommentar
1.	Gjennomgang av handlingsplan med hele personalet.	Personalmøte høsten 2019	Styrer og avdelingsleder	Alle får den på forhånd
2.	Nye foreldre informeres om planen Gruppevis oppstart Skape arena for foreldregrupper Planen gjennomgås i brukerråd	På foreldremøter på høsten. Høsten 2019	Pedagogisk leder	Sammen lage gode rammer for hvordan vi skal ha det . Delta i prosjekt "Liten og ny" Alle får den på forhånd
3.	Refleksjon rundt: Inkluderende miljø og anerkjennende kommunikasjon Øveperiode for f.eks anerkjennende kommunikasjon Hvordan sikre lik forståelse rundt tema i handlingsplanen? Barns ulike uttrykk - de uttrykk som er fremmed for oss, hvordan skaffe forståelse for det ? Hvordan legger til rette for prosjekt og møteplasser Marte Meo satt i system - for å forbedre kvalitet Praktiker opplæring eller veiledning i grupper.	På gruppemøter 1 gang pr mnd. Jobbe med det på personalmøter og planleggingsdager.		Refleksjonen dokumenteres skriftlig og danner grunnlag for videre arbeid i barnegruppene.
4.	Informasjon om handlingsplanen til alle	Ved ansettelse	Styrer og avdelingsleder.	Pedagogisk leder informerer

	nyansatte			vikarer om rutinene
5.	<p>Vurdering av barnas psykososiale miljø, og vurdering av foreldresamtaler og trivselssamtaler</p> <p>Utarbeide felles mal for trivselssamtaler for 5 åringene</p> <p>Praksisfortelling, alle barn blir omtalt i en praksisfortelling i løpet av året.</p> <p>Jobbe med vennskap, venneklubb</p>	Kontinuerlig	Pedagogisk leder	Pedagogisk dokumentasjon Fokus på månedsbrev f. eks inkludering
6.	<p>Foreldremøte med refleksjon i grupper.</p> <p>Fokus på barns trivsel og inkludering</p>	Vårens foreldremøte	Pedagogisk leder	Kap.4 «Sosial kompetanse for å forebygge mobbeatferd i barnehagen» fra «Mobbeatferd i barnehagen» (Idsøe og Roland 2017).
7.	<p>Evaluering og eventuelt revidering av plan</p>	I juni før foreldremøte til nye foreldre	På pedledermøter	
8.	<p>Personalet er aktive i barns lek for å støtte og veilede i barnas utvikling av grunnleggende ferdigheter som: språk, venneferdigheter, sosial kompetanse og lekekompetanse.</p>	Kontinuerlig	Hele personalet	Se egen årsplan og satsningsområder, samt enhetsavtalen.
9.	<p>Personalet deltar på fagdager som omhandler lek, vennskap og barns psykososiale miljø</p>	Når det tilbys		Bruke egen kompetanse på foreldremøte

5. Rutine når vi oppdager/avdekker krenkende atferd og /eller mobbing:

Hva ?	Når?	ansvar	
<p>Rutine: Årlige trivselssamtaler med alle 4 og 5 åringer.</p> <p>Innhold: Barnets opplevelse av trivsel, vennskap og tilhørighet.</p>	Vår og høst	Pedagogene	
<p>Rutine: Foreldresamtaler 2 ganger i året.</p> <p>Innhold: Barns trivsel og vennskap i barnehagen.</p>	En gang på høsten og en gang om våren	Ansvarlig: Barnehagelærer/ pedagogisk leder i samarbeid med foreldrene.	
<p>Rutine: ukentlig lek og samspillsobservasjoner av enkeltbarn og grupper med barn.</p> <p>Innhold: Alle ansatte skal foreta sine observasjoner gjennom uken og skrive ned det de finner viktig å ta med videre i drøftinger og refleksjoner.</p> <p>Hva ser vi spesielt på : Hvilke barn leker sammen ? Hvordan de leker og hva de leker?</p> <p>Asymmetri i relasjoner; er det alltid de samme barna som stenges ute fra lek og de samme som bestemmer og holder de andre utenfor? Konfliktnivået; løser barna mye selv? Er det høyt konfliktnivå? Er det barn som alltid havner i konflikt? Er det barn som trekker seg unna lek, viser utrygghet, eller mistriivsel i gruppa? Gode lek og gode samspill. Når lykkes barna i relasjonene? Personalets rolle og atferd.</p>	Melde som sak på gruppemøter	Alle ansatte	Bruke observasjon, praksisfortellinger, Marte Meo og "Med blick på barnet" og skjema Hilde Amundsen

5. Rutine for å håndtere krenkelser og mobbeatferd:

Hallset barnehager sine rutiner når personalet observerer, barn og/eller foreldre melder om krenkende atferd/handlinger og mobbing

Når rutiner settes i verk skal det skrives referat fra alle møter: trivselssamtaler, foreldresamtaler, foreldremøter og base/gruppemøter.

Hva ?	når	Hvem?	Signer: Når gjennomført/ av hvem?
<p>1. Den som oppdager/observerer barn og/eller foreldre melder om krenkende atferd/handling, informerer pedagogisk leder straks. Atferden stoppes umiddelbart hvis en er i situasjonen. Beskriv skriftlig så konkret som mulig det som har skjedd</p>	Med en gang	Den som oppdager/observerer atferden	
<p>Hvis barn forteller om krenkende atferd. Atferden stoppes umiddelbart hvis en er i situasjonen. Bekreft barnet og still åpne spørsmål for å få innsikt det som har skjedd.</p> <p>Skriv ned</p> <p>Vurder sammen med personalet hva som skal skje videre.</p> <p>Hvis det er foreldre som er bekymret og forteller om krenkende atferd kall inn til samtale med foreldrene Bli enige om tiltak.</p> <p>Referat skrives</p>	<p>Umiddelbart</p> <p>Innen en uke</p>	<p>Pedagogisk leder/barnehage-lærer.</p>	Referat skrives

<p>2. Snakk med barna om det som har skjedd i trivselssamtaler en og en. Be barna komme med forslag til hva som kan gjøres videre. Ta med barnas perspektiv inn i det videre arbeidet og sammenfatte barnas forslag med de forslagene personalet har kommet fram til</p> <p>Referat skrives</p>	<p>Så snart som mulig, og innen en uke</p>	<p>Pedagogisk leder i samarbeid med en som er nærmest barnet i barnehagen</p>	
<p>3. Stoppe atferd: Samle barna i barnegruppen. Gi klar beskjed om at denne type atferd er uaktuell og skal stoppes umiddelbart. La barna medvirke til å finne løsninger.</p> <p>Lær barna det som er riktig atferd. Dokumenter det som blir gjort.</p>	<p>Så snart som mulig etter hendelsen samme dag</p>	<p>Pedagog</p>	
<p>4. Involver raskt alle foreldrene til de barna det gjelder. Del observasjoner og ta med på råd. Vurder om samtaler skal være i grupper eller med de enkelte foreldrepar.</p> <p>Referat skrives</p>	<p>Innen en uke</p>	<p>Pedagogisk leder i samarbeid med ledelsen</p>	
<p>5. Bli enige om videre tiltak med foreldrene. Hva skal gjøres hjemme og hva skal gjøres i barnehagen. Eventuelt kalle inn til foreldremøte.</p> <p>Referat skrives</p>		<p>Pedagogisk leder i samarbeid med foreldrene.</p>	

<p>6. Tiltak prøves ut i 2 uker. Nytt møte med foreldrene og samtaler med barna etter dette, for videre tiltak og status</p> <p>Referat skrives</p>		<p>Pedagogisk leder i samarbeid med foreldrene</p>	
<p>7. Evaluering av tiltak i gruppemøter /basemøter etter 2 uker. Følg punkt 5-7 i maksimum 6 uker.</p> <p>Referat skrives</p>		<p>Pedagogisk leder i samarbeid med personalet</p>	
<p>8. Etter 6 uker skal det vurderes om tiltakene ikke strekker til og om saken bør viderehenvises på system til BFT. Foreldre skal informeres om dette tidlig i forløpet, som en en mulig hjelp hvis ikke saken kan løses med barnehagens og foreldrenes egne tiltak</p>		<p>Pedagogisk leder i samarbeid med ledelsen</p>	

Litteratur:

Kunnskapsdepartementet (2017) Rammepplan for barnehagens innhold og oppgaver

E. C. Idsøe og P.Roland (2017) *Mobbeferd i barnehagen* ,Cappelen damm forlag. Oslo

I. Lund og A.Heggeland () *Mobbing i barnehage*. pedlex as.Oslo